

Алхамдулиллох, сўнгги йилларда Татаристонда халол махсулот ишлаб чиқариш саноати жадал ривожланиб бормокда. Халол атамаси мусулмон бўлмаган халқлар томонидан нима учундир (асосан) фақат гўшт махсулотларига нисбатан ишлатилмокда. Улар халол махсулотлар кўргазмаларида: асал, китоб, диск, идишлар ва шу каби нарсаларни кўриб хайрон қолишмокда. Аслида эса халол – бу шариатда рухсат этилган нарсаларнинг барчасини камраб олади. Шундай экан бунга ўхшаш кўргазмалар халол бизнес килувчиларнинг кўргазмаси ҳамдир.

Халол анча кенг тушунча бўлиб, у фақат таом (лукма) билан чекланмайди. Мисол тариқасида айтадиган бўлса халол, бу Исломиё турмуш тарзини демакдир.

Аммо бу мақолада мен асосан халол лукмага хақида гапирман. Россияда халол атамаси кўп жихатдан озик-овқат ва гўшт махсулотларига татбиқ қилинади ва махсулотнинг халоллигини товар белгиси (“Халол” муҳри босилган) га қараб ажратишади. Шундан қелиб чиқиб, аҳоли халол тушунчасини фақат озик-овқат ва гўшт махсулотларига деб билишади.

Шу боисдан ҳам бозорларни халол махсулотлар билан тўлдириш гўшт махсулотларидан бошланди. Халол лукма – мусулмонликнинг энг муҳим шартларидан бири бўлгани учун, мусулмонлар халол махсулотлар, шунингдек халол гўшт махсулотлари истеъмол қилишлари керак. Собик Советлар даврида бу анча жиддий муаммо эди. Лекин Аллоҳга шукр-ки, ҳозирга қелиб вазият тубдан ўзгарди.

Аҳолисининг асосий қисми мусулмонлар бўлган Татаристонда халол озик-овқат махсулотларини ишлаб чиқариш саноатининг таракқиёти баъзи жихатларга кўра таълим ва ОАВ ривожидан муҳимрокдир.

Татарларни ўз эътиқодларига жалб этишга узок уринган христиан миссионерлари XIX асрга қелиб, улар халол лукмани тарқ этмасалар ўз эътиқодларини тарқ этмасликларини англаб етдилар. Хаммаси оддий! Хаммаси шундай содир бўлди ҳам. Советлар даврида асосан шаҳарлик татарлар лукма халоллигини тезда эсдан чиқардилар. Чунки, дўконларда халол гўшт махсулотларини тпоиб бўлмас эди. Ўшанда қишлоқ жойлардан Қозондаги колхоз бозорларига халол гўштларни олиб қелувчи татарлар кўпчиликнинг жонига оро қиргандилар.

Машхур иборани бироз ўзгартириб: “Нима ейишингни айтсанг, ким эканлинигни айтаман”, – дейиш мумкин. Биз истеъмом килаётган нарсалар ўзлгимизни англашимизга кучли таъсир килади. Кўпчилик этнопсихологларнинг таъкидлашларича, ватан, тил бой берилганда айнан миллий таомлар миллий ўзликни англашнинг ягона манбаи бўлар экан.

Биз еяётган таомларимизнинг ўзимизга канчалик таъсир килишини тушунмаймиз (хис килмаймиз). Озик-овкат аслида яшашимиз учун зарур бўлган энергия (куч) манбаигина эмас, балки фаолиятимизни мувофиқлаштирувчи (программалаштирадиган) ахборот хамдир. Ким билади, балким татарларнинг ўз эътикодлари – Исломга кайтишлари хам айнан лукма халоллигига боғлиқдир.

Хаммасини оддийдан (кичик нарсалардан) бошлаш керак. Истеъмом килаётган нарсаларига эътибор киладиган юртдошларимиз биладилар-ки, хар кандай колбаса махсулотларининг таркибида чўчка гўшти мавжуд бўлиши мумкин. Секинлик билан факат халол махсулотлар сотиб олиш керак деган фикрга келинади. Зеро, бугун барча дўконларда улар мавжуддир. Бинобарин, халол махсулотларни сотиб олишни Исломдаги энг оддий фарз (бурч) дейиш мумкин. Эътиборлиси шундаки, халол гўшт махсулотлари бошқаларига нисбатан сифатли ва мазали бўлади.

Качонки, халол махсулотлар татарларнинг кундалик дастурхонларида ажралмайдиган бўлса, кейинги боскичларга ўтиш имкони тугилади. Агар инсон факат халол лукма тановул кила бошласа, кейинчалик спиртли ичимликлардан хам ўзини тия бошлайди ва бунинг канчалик даражада мухим эканлигини тушуниб етади. Тушунинг, ахир халол лукмани арокка газак килиш дахшат-ку (разиллик-ку)! Агар оилавий дастурхонларда спиртли ичимликларга жой берилмаса ва ундан факатгина халол махсулотлар ўрин олса, оилада Ислом маънавияти мустахкамланади. Бундай оилаларда ўсган болалар тенгдошлари орасида (маънавий) соғлом бўлиб, Ислом хақида янада кўпрок билишни истай бошлайдилар. Бахтимизга хозирги пайтда дўконларимизда диний адабиётлар танқислиги мавжуд эмас.

Шу тарика инсон (Исломда) ўз йўлини топиб олади. Халол лукма еб, Рамазон рўзаларини тутиб, диний китоблар ўқиб юрвчилар эртами- кечми масжидларга катнай бошлайдилар. Дастлаб факат Жума намозларига чиқадилар ва Исломнинг барча шартларини (фарз) бажариш шарт эканлигини англаб етадилар. Кўришиб турибди-ки, хаммаси халол лукмадан бошланади.

Халол халкимиз учун шунчаки лукма (таом) эмас, балки бутун бошли мафкурадир. Бошка динларга эътикод килувчи халқлар куршовида асрлар давомида яшаб келган татарлар ўз дини, эътиқоди ва халқини саклаб қолиш учун жуда кўп захираларни сафарбар қилишларига тўғри келди. Факатгина XIX асрга келиб Россия империяси таркибига киритилган ва асосан ўз диндошлари орасида яшовчи кавказликлар, қарийиб 500 йилдан буён империянинг марказида кучли ассимиляция босими остида яшаган татарларнинг тақдири ва муаммоларини тушунишга қодир эмасдир. Шунга қарамасдан биз халкимизни, динимизни ва тилимизни асраб қолдик.

Шу ўринда ишлаб чиқарувчилар “халол” белгиси остида даромад кетидан қувиб, махсулот

сифатини саклаб қолишлари ҳам ўта мухимдир. Ислом ёввойи капитализм макони эмас!

Татар халқини муслмонлигича саклаб қолишимиз учун халол лўкма (таом) мухим ўрин тутди. Собик совет ҳукумати даврида татарларнинг каттагина қисми ўз динларини эсдан чиқаришгача боришганига қарамасдан деярли барча татарлар ўзларини муслмон санашдилар. Тушуниш керак-ки, бу воқеалардан кейин дарҳол намоз ўқиш, рўза тутиш, закот бериш каби фарз амалларини бирданига бажариб кетиш мураккаблик қилиши мумкин. Шунинг учун, келинг, дастлаб лўкмамизни халоллашдан, яъни фақат халол маҳсулотларни истеъмол қилишдан бошлаймиз! Ахир бу жуда осон-қу, ваҳоланки, қоидага кўра халол маҳсулотлар халол бўлмаган маҳсулотлардан кўра сифати ва мазасининг аъло даражада эканлиги билан ажралиб туради.

Айтиш мумкин-ки, халол қолбаса маҳсулотларини истеъмол қилишга (фойдаланишга) нафақат татар-муслмонлар, шунингдек руслар ҳамда бошқа номусулмон халқлар орасида ҳам талаб катта.

info-islam.ru сайтининг маълумотлари асосида
Элдор Ишмуратов